

۲۰۲۰ کال د می ۳۱

ډاکټر عبدالرحمن زماني

د یوه افغان لخواه پاکستان د لومړني صدراعظم د وژل کیدو د معما په هکله: اومه برخه – وزیرستان ته د زمرك خان بېرکزي تگ

که له یوې خوا خانداني حکومت د انگریزانو په مرسته د پاڅون کوونکو سره د آزاد سرحد د قبایلو د یو ځای کیدو مخه ونیوله، نو له بلې خوا یې د پاڅون کوونکو ترمنځ د درزاو بې اتفاقی په مقصد د پیسو په ورکولو سره د ځینو نامتو ځدراڼو مشرانو د پیرو د لو هڅې هم وکړې. په دې لړ کې، میروخان او محمد سرور واخیستل شول او د (۱۰۰۰) زرتنو جنگیالیو په راټولولو یې د زمرك خان پر ځواکونو برید وکړ. په هر صورت، دا پلان گټور ثابت شو، او زمرك خان، چې د خپل قام ترمنځ د جگړې او ورور وژنې غوښتونکې نه و، د ۱۹۴۴ کال د اپرېل په میاشت کې وزیرستان ته لاړ.

د زمرك خان تر تگ وروسته، ځدراڼو د حکومت سره د روغې جوړې لپاره خپل پلاوی خوست ته ولیږه. خو حکومت د وعدې په ماتولو هغوی ټول بندیان کړل، او د زمرك خان بېرکزي د ډیرو پلویانو په نیولو سره یې پر هغوی ټولنیز فشار او زیاتې پیل کړ.

د قهریدلو ځدراڼو د نوي پاڅون څپه

د ۱۹۴۴ کال د جون په میاشت کې حکومت اعلان وکړ چې د ځدراڼو د پاڅون په ټکولو او ماتولو بریالی شو. خو دې سره – سره په عمل کې د وزیرستان پولې سره نږدې سیمو کې وضعیت نا آرامه او بحراني پاتې شو، او د حکومت له چلند څخه په غوسه ځدراڼو پریکړه وکړه چې نوی پاڅون پیل کړي.

د ځدراڼو د دغې پریکړې نه وروسته په همدې میاشت کې حکومت د ځدراڼو د مشر زمرك خان د وژلو یوه بله هڅه هغه وخت وکړه، کله چې هغه په ډیر احتیاط سره د المرې په غرونو کې د سپه سالار شاه محمود خان سره د لیدو هوکړه کړې وه. کله چې زمرك خان خپلو جنگیالیو سره د شاه محمود خان سره د خبرو لپاره ټاکل شوي ځای ته راکوز شو، نو افغان سرتیرو د دفاع د وزیر په لارښوونه پرې ډزې پیل کړې، خو په جگړه کې برې د ځدراڼو په برخه شو. که څه هم دوی درانه تلفات ورکړل، خو (۵۰۰) پنځه سوه ټوپکې او درې ماشینګې یې په غنیمت ونيول. سپه سالار شاه محمود خان په خپل دې چلند سره په سیمه کې وضعیت لاهم پیچلی کړ. د افغانستان دیني

د پاڼو شمیره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

عالمانو، چې د حکومت له ظالمانه کړنو څخه په قهر او خپه شوي وو، په بنسکاره ډول د پاچا د "ډاليو" او تحفو له منلو او په اصطلاح د ياغيانو په وړاندې د فتوا له صادرولو انکار وکړ.¹

پر اولسي خلکو د عصري وسلو او هوايي قواوو حملې

کله چې خانداني حکومت د سيمې د خلکو د ټولو اقشارو د دښمنۍ سره مخامخ شو، نو د سرحدي قبایلو د ډارولو لپاره د سختو ډارونکو اقداماتو کارولو ته مجبوره شو. د دې مقصد د پاره هوايي قواوو د بېرکزي د کورنۍ ټينگې کلاوي د خاورو سره برابري کړې او د هغوي د پلويانو په شلو کلاوو يې هم رحم ونه کړ.

په ورته وخت کې، حکومتی عسکرو د ځدرانو پر مورچلو بريدنه وکړل، خو په لومړۍ جگړه کې، حکومتی عسکرو په هغوي ډزې ونه کړې او اعلان يې وکړ چې «دوی به د خپلو مسلمانو ورونو په وړاندې جگړه ونه کړي». په دې توگه د سردار هاشم خان حکومت نه يوازې د اصلي پاڅون کوونکو د خپلو په برخه کې پاتې راغې، بلکې په اردو کې هم د بغاوت له گواښ سره مخ شو.

د شوروی اتحاد او جرمني د ارشيفونو پر هغو اسنادو سربيره چې د لیبیتسک د پوهنتون د ختيځ پيژندونکي، پروفیسور ډاکټر تيخاف، ترې په خپلو څيړنيزو آثارو په خاصه توگه د افغانستان په هکله د سترو قدرتونو سياست يا د ستالين افغاني جگړې کې استفاده کړې او بناغلو طاهر کاني او آريانفر ژباړلي دي، د انگریزانو په آرشيف کې هم گڼ شمير د لومړي لاس داسې اسناد شته چې اوس له محرميته وتلي او دې قلم ترې په ځينو نورو لیکنو کې استفاده کړې ده. دلته غواړم د «مشت نمونه خروار» په مصداق يو څو داسې اسناد ذکر کړم چې په غريبه، بې وسه، مظلومه اولسي خلکو د خپل هیواد د واکمنانو، هغه هم د يوه باندني دښمن په مالي، استخباراتي او تخنيکي مرستو، د وخت تر ټولو عصري او مدرنو وسلو او هوايي ځواکونو بې رحمانه استعمال څرگندوي.

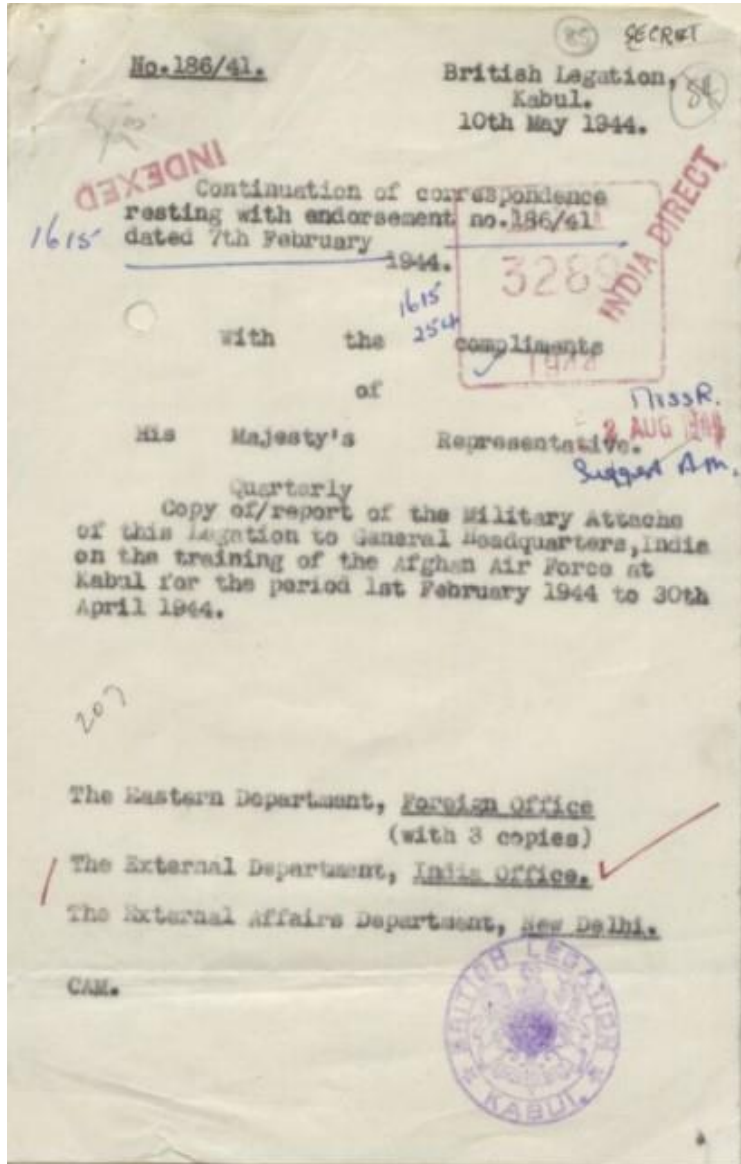
د کابل نه د انگریزانو د سفارت نظامی آتشي د افغان هوايي ځواکونو په هکله د ۱۹۴۴ کال د مې د مياشتې د لسمې درې مياشتني (فبروري تر اپريل مياشتو) رپوت کې ليکي چې «د ضميمه شوي رپوت له ليکلو راهيسې افغان هوايي قواوې د جنوبي په ولايت کې د ياغي مزرك ځدران [مزرك خان ځدران - زماني] په ضد استعمال شوي دي».

د همدې رپوت په يوې بلې پاڼې کې راغلي چې «پنځه [هاوکر] هند ډوله الوتکې او د الوتنې د روزنې بنوونځی د جنوري په شپږمه [د ژمي له امله] له کابل څخه جلال آباد ته وخوځيد... له جلال آباده هند ډوله الوتکو د خوست د والسوالۍ پر سر دوه اونيزې اکتشافی معلوماتي الوتنې تر سره کولې. احتمالا د دغه الوتنو مقصد د مخالف

---

1. په کابل کې د شوروي سفير باکولين او انگریزانو د سفير اسکوایر د 1944/7/27 نيتې د کتلو يادداشت. روسيې د فدراسيون د بهرني سياست آرشيف، د ۱۹۴۴ کال خاصه دو سيه، ۲۰۶ کارتن، ۴۷ مه پاڼه. د ستالين افغاني جگړه (تيخانوف) د آريانفر ژباړه.

قومي مشر زمرک خان خدران پورې مربوطو قبایلو د غیر عادي حرکاتو معلومول او قومونو ته یادونه وه چې حکومت د وضعیت څارنه کوي.

د اپریل په ۱۹ مه څلور روميو ډوله جنگي الوتکي خوست ته واستول شوي ترڅو پر هغو کلو اخطار په پانې وشیندې په کومو کې چې مخالفین اوسیدل. د اپریل په شلمه او څلرویشتمه هم د افغان پوځ الوتکو د مخالفینو د کلو په سر اکتشافی الوتنې وکړې او د اپریل په ۲۵ مه هم شپږ هند ډوله الوتکې له کابل ګردیز ته واستول شوي ترڅو د اړتیا په صورت کې د مخالفو خدرانو په مقابل کې عملیات وکړي.

په یوه بل رپوټ کې د انګریزانو نه د الوتکو د تیلو د غوښتنې په هکله لولو چې «په تیرو دریو میاشتو کې د شیرپور او خواجه رواش د پطرو لولو په زیرمو کې یوه اندازه زیاتوالي راغلې دي. هلته د [بریتانوي] هند نه تیل رسیدلي او د جلال آباد د هوایي ډګر دوه د زیرمې ټانکې هم ډکې شوي دي.

د اپریل د دیرشمې او جولای د یو دیرشمې نیتې تر منځ شاوخوا (۲۰۰۰)

Since the attached Report was written some of the Afghan Air Force has been used for operations in the Southern Province against Masrak, the rebel Zadrin.

د زمرک خان په وړاندې د هوایي قواوو څخه کار اخیستل

د پانو شمیره: له 3 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلینکې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

SECRET (5)

Half Yearly Report on the Afghan Air Force
for the period 1st November 1944 to 30th April 1945.

General.

1. (a) The Afghan Air Force has been inactive during the winter months owing to the absence of the Commandant F.M. Muhd Ihsan Khan who was in India for medical treatment from November until March, and weather conditions which made the Sherpur and Khwaja Rawash airfields unfit for use from early January until the end of March. Very little flying training was carried out in Kabul between 1st November and the early part of January, none between 6th January and 15th April, and only two short training flights of 30 minutes duration per pilot between the 15th and 30th of April. Five Hind aircraft and the Flying Training School left Kabul for Jalalabad on 6th January, and all the aircraft except one which landed near Mazar-i-Sharif on 6th April had returned to Kabul by 8th April. While at Jalalabad the Hind aircraft carried out fortnightly reconnaissances over the Khost district presumably with the object of ascertaining whether there were any unusual movements of tribesmen connected with the hostile tribal leader Nazrak Zadran, and to remind the tribesmen that the Govt were watching the situation. No air operations were carried out during the period under report.

FILE COPY (5)

SECRET SECRET.

QUARTERLY REPORT ON THE AFGHAN AIR FORCE FOR
THE PERIOD 1st FEBRUARY, 1944. to 30th APRIL, 1944.

3285

GENERAL.

(a) Between the 1st of February, and the 15th March, weather conditions were unfavourable for flying in Kabul and no flying training was carried out. The Commandant of the Air Force and the Flying Training School returned to Kabul from Jalalabad on 16th March, having spent the winter months in Jalalabad. Between 16th March, and 30th April, flying training was limited to short flights of 30 minutes duration per pilot per week in the vicinity of Kabul.

On 19th April, 4 Hind aircraft were dispatched to Khost for the purpose of dropping leaflets on villages occupied by tribesmen hostile to the Afghan Government. Aircraft was also sent to Khost between 20th and 24th April, to carry out reconnaissances of areas occupied by hostile tribesmen. On 25th April, 6 Hind aircraft were dispatched from Kabul to Gardes for operations against hostile sections of Zadran should the necessity arise.

7. Aviation Petrol

(a) Stocks of petrol at Sherpur and Khwaja Rawash show a slight increase on the quarter, and supplies of petrol

Para 7 Contd. Page 4.

from India are being delivered there, now that the two storage tanks at the Jalalabad airfield have been filled.

(b) About 2000 gallons of aviation petrol from Sherpur was despatched to Gardes between 30th April and 31st July for use by aircraft during operations against the Zadran.

(c) The request made by the Afghan Govt in April for the delivery from India of 1000 gallons of aviation petrol at Lakka Tigge (Map 38/K S. 2142) was subsequently cancelled. It appears that at the time the request was made the road between Gardes and Matun in Khost was cut by hostile tribesmen, and later re-opened by Govt troops.

دوه زره گیلنه د الوتکو تیل له شیرپور نه گردیز ته استول شوي تر څو د ځدرانو په خلاف د الوتکو په عملیاتو کې ترې استفاده وشي.

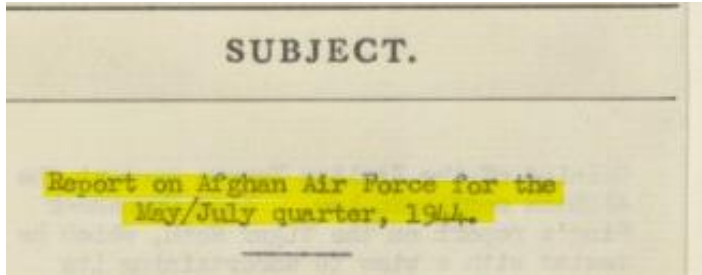
په اپریل کې د افغان حکومت لخوا [د انگریزانو نه] د الوتکو د یو زر گیلنه پطولو غوښتنه چې د هند نه د «لکې تیرې» سیمې ته ورسول شي، وروسته ځکه لغوه شوه چې د غوښتنې په وخت کې د گردیز او خوست د متون ترمنځ سرک د قامي مخالفینو لخوا بند شوي و.

په یوه بل رپوټ کې راغلي چې د مخالفو ځدرانو په وړاندې د د الوتکو د استعمال دپاره د تیلو د کمښت د مخنیوي په مقصد د هوایي ځواکونو پر ټولو روزنیزو پروازونو بندیز لگول شوي دي.

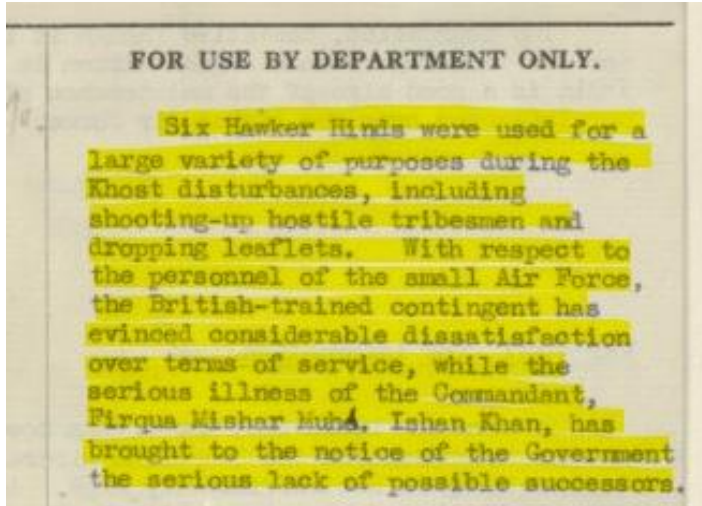
د کابل د سفارت نه د انگریزانو د پوځي آتشي د اگست د میاشتې په دې بل درې میاشتني رپوټ کې لوستل کیږي چې «شپږ

د پانوی شمیره: له 4 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پټه له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپکنی د لیکنيزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولی

هاوکر هند ډوله الوتکې د خوست د
ناکراريو پرمهال د دښمن قامونو د
وژلو او اخطار په پانود غورځولو په
گډون مختلفو لویو اهدافو دپاره
استعمال شوي.

د انگلستان د شاهي هوايي پوځ دپاره جوړه شوې د هاوکر هند ډوله دوه سیتیه سپکه بمب
غورځونکې الوتکه چې په افغانستان کې په ۱۹۴۴ کال کې د ببرک خان خدراند د زامنو
او د هغوی د پلویانو په کلو او کورونو د بمونو غورځولو په عملیاتو کې وکارول شوه.

(نور بیا)

د پاڼو شمیره: له 5 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خير و لولئ